

אני ארנון / מיכאל דשא

לא קוראים לי פשפּשון,
לא קוראים לי פּטפוטון,
אני לא פּוּצִי ולא מוּצִי,
לא חמוּדִי, לא חמוּצִי,
אני פשוט מאוד, ארנון!

בתוך –

מי מדליק את הברק
כתב מיכאל דשא
ציירה תרצה טנאי
יבנה 1959

נא להפיר / יהודה עמיחי

נא להפיר: זה דוד
כף הוא רשום מאז ומתמיד.
אכל פֶּשֶׁהָיָה בֶּן שָׁנָה, מחמוּדִי,
הוא קרא לעצמו דדי
כי לא ידע להגיד,
דוד.
וכף נשאר.
אין דבר.
ואבא של דדי הוא יודה
לכן אורי קרא לו יודה,
ודן עם הזקן ויוסי המתלתל
קוראים לו דודו, ובכלל
תגידו ותחליטו אחת ולתמיד:
דדי, יודה, דודו או דוד?

בתוך –

הזנב השמן של הנומה
כתב יהודה עמיחי
אייר יונתן גרשטיין
שוקן 1978

שבולולים / אילת שדה

יצאתי לגנה ואספתי שבולולים
לכלם נתתי שמות:
יריב ויוֹאֵב ונָדָב ודוד
ושאול ורון ונמרוד

שמתי אותם בכיסים ובכובע
וחלק בתוף קפסה,
וקראתי להם וחפיתי שעות
אכל אף שבולול לא יצא

לקחתי את כל השבולולים לאמא
ושאלתי אותה מה לעשות
ותכף ומיד היא אמרה לי:
"אולי הן בכלל שבולולות?"

עכשו כשאני קוראת, אפלו בשקט,
תוף שגניה מציץ החוצה מחוש.
כי קראתי להן רונה ומיה ושירה
ובתיה ורותי ושוש.

בתוך –

ביצה של תנין
כתבה איילת שדה
איירה שירז פומן
עם עובד 2015

השמות שנושאים אתם כל היצורים והחפצים, המהויות והישויות, הם נכסים רבי-משמעויות, וכשמדובר בשמות בני אדם - השפעתם של השמות ניכרת בשלל הקשרים. שלושת השירים כאן עוסקים בשמות פרטיים ובכינויים הניתנים לילדים מבלי שיש להם חלק בבחירה, או ליצורים אחרים שההתייחסות אליהם היא לרוב קולקטיבית וללא הבחנה בפרטים.

שירו של **מיכאל דשא** (1915–1998) מציג שורה של כינויים המשמשים לעתים קרובות בפנייה לקטנים בגודל, בגיל או ברוח ולבעלי חיים, או בדיבור עליהם - פֶּשֶׁשׁוֹן, פֶּטְפוּטוֹן, פּוּצִי, מוּצִי, תְּמוּדִי, תְּמוּצִי. כאן אלה כינויים ששומע הילד ארנון מפי הסובבים אותו. לכאורה מדובר בכינויי חיבה, אך בו-בזמן הם רומזים על תכונה בלתי רצויה, למשל "פֶּטְפוּטוֹן". חלקם נשמעים כדרך ביטוי הרגלית-סתמית, ועלולים לבטא קוצר רוח וזלזול או לשמש כלי להמתקת דרישות הוראות של המבוגרים. וגם – ספק אם צורת ההקטנה "פֶּשֶׁשׁוֹן" הופכת את ההשוואה בין הילד לתֶּרֶק לרצויה לילד עצמו... בילד ארנון מעוררים הכינויים הללו מורת רוח; הם נעשים ברירת המחדל של המבוגר, הם מנציחים את נחיתותו ומתעלמים מזכותו לזהות משלו, והוא מוחה בשרשרת של "אָנִי לֹא..." ותובע: "אָנִי פֶּשׁוּט מְאוֹד, אָרְנוֹן!"

השיר של **יהודה עמיחי** (1924–2000) לקוח מקובץ השירים **הזנב השמן של הנומה**, שעמיחי כתב לאחר הולדת בנו דוד בהשראת חוויות האבהות. השיר מציג את ההיסטוריה של כינויים המשמשים את דָּוִד הפעוט ואת בני המשפחה: השם הרשמי "דָּוִד" הפך בפי בעליו ל"דָּדִי"; שם האב "יוֹדָה" (=יהודה) הוביל לצורה הקרובה "דוֹדָה" עבור בנו וכן הלאה. שלא כמו בשירו של מיכאל דשא, כאן לא ברור מיהו המתרעם - "תִּגִּידוּ וְתִחְלִטוּ אֶחָת וְלִתְּמִיד: / דָּדִי, דוֹדָה, דוֹדוּ אוּ דָּוִד?". הקושייה הנשלחת לחלל האוויר מבליטה חזרה על הגיים (דָּ-דָּי, דוּ-דוּ, דוּ-דוּ...) המאפיינת את ראשית הדיבור אצל תינוקות, ומעוררת בעיקר חיוך. באותו קובץ שירים של עמיחי מופיע גם השיר **אמא ואבא המציאו שמות רבים ומשונים לדדי**, ובו 15 כינויים שונים ומשונים לילד הקטן, שגורים כמו "אפרוח" ופחות שגורים כמו "צִפְּלוֹת".

אילת שדה, בשיר שגיבוריו הם בעלי חיים, מציפה את המשמעות והתפקיד שיש לשמות מנקודת המבט החברתית-מגדרית. כדי להתקרב אל השבלולים ולהתיידד אתם, הדוברת הקטנה מעניקה להם שמות וכך מבחינה בפרטים השונים שבקבוצה "שִׁבְּלוֹלִים". המין הדקדוקי של "שִׁבְּלוֹל" מוביל לבחירה אוטומטית בשמות של בנים: "אָרִיב וְיֹאָב וְנָדָב וְדָוִד / וְשֹׁאוֹל וְרוֹן וְנִמְרוֹד". אבל הקשר נוצר רק כשהדוברת מוכנה להיפרד ממה שטבעי לה, מכירה בקיומן של "שִׁבְּלוֹלוֹת" ופונה אליהן בשמות המכבדים את זהותן.